

РЕЗИМЕ ОД КОНСУЛТАЦИЈА СО ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

за предизвиците и приоритетите во секторот „ДЕМОКРАТИЈА И ВЛАДЕЕЊЕ“

Цел на секторската консултацијата одржана од „ИПА 2 механизам за граѓанските организации“ (IPA2CSO), беше да се дискутираат политиките, програмите, предизвиците како и приоритетите во овој сектор¹, а мислењата и ставовите потоа да се претстават на релевантните чинители, вклучително и на Делегацијата на ЕУ во Македонија како инпут за Нацрт-извештајот на Европската комисија за напредокот на Република Македонија за 2016. Ова резиме го вклучува инпутот добиен од средбата со 30 претставници на граѓанското општество одржана на 21.03.2016 г. во ЕУ Инфо центарот во Скопје, како и подоцнежни коментари пратени по електронска пошта. За потсекторот „Економско владеење и управување со јавни финансии“ поради тесната специјализираност вклучен е и инпут од работилницата со граѓанското општество за Отворено владино партнерство (група за „Ефикасно управување со јавните ресурси“) одржана на 24.03.2016 г.

Реформа на јавната администрација

Предлог-законите често не се објавуваат на Единствениот национален електронски регистар на прописи (ЕНЕР) во рокот од минимум 10 дена, предвидени со Деловникот на Владата за консултации со засегнатите страни.

Администрацијата нуди се повеќе е-владини алатки и услуги, со цел да се олесни пристапот на граѓаните, ефективностa и ефикасноста при давањето на услугите. Сепак, дел од создадените е-владини алатки и е-владини услуги имаат проблеми со прекини на услугите од технички причини, при што честопати не постојат алтернативни начини да се добие услугата. Од друга страна, ваквите услуги ги исклучуваат граѓаните кои немаат средства или вештини да пристапат до нив, вклучително и постарите граѓани, а државата не презема специфични мерки за да се избегне или ублажи овој проблем.

Дел од веб-сајтовите на субјектите од јавниот сектор не се ажурираат редовно (на пример, сајтот на Судскиот совет на Република Македонија) или не содржат основни информации (на пример, за работата на комисиите за еднакви можности во единиците на локалната самоуправа). Има појави правото на слободен пристап до информации од јавен карактер да се спречува од страна на институциите со категоризација на документите како „доверливи“ или „интерни“. Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер, Управниот суд и Вишиот управен суд при постапување по жалбите односно по управните спорови не навлегуваат во тоа дали има основи за таквата класификација на документите, односно не образложуваат како спровеле задолжителен тест за штетност со кој се потврдило дека со објавувањето на таквите информации, последиците врз интересот што се

¹ Секторот е дефиниран во Индикативниот стратешки документ за Република Македонија, 2014–2020, достапен на англиски јазик на http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20140919-csp-former-yugoslav-republic-of-macedonia.pdf

заштити ја ќе бидат поголеми од јавниот интерес што би се постигнал со објавувањето на информацијата.

Единици на локална самоуправа, децентрализација и деконцентрација

Локалните комисии за еднакви можности и Комисиите за односи меѓу заедниците не се состануваат или не се основани во сите општини на кои тоа им е обврска според Законот за локална самоуправа и Законот за еднакви можности на мажите и жените. Во такви услови, се крши законот со донесување акти на Советот, без претходно тие да бидат разгледани од страна на соодветните комисии, а тоа подоцна создава проблеми меѓу граѓаните при нивното спроведување.

И покрај позитивната пракса на вклучување граѓански организации во следење на спроведувањето на локалните стратегии (на пример, во општина Центар), локалните власти често немаат човечки, финансиски ресурси и политичка волја за соработка со граѓанското општество.

Поради непознавање на поделбата на надлежностите, понекогаш граѓаните го градат својот став за ефикасноста и ефикасноста на општините и општинската администрација врз основа на постапувањето на државните органи кои функционираат на локално ниво (подрачни одделенија на разни органи и сл.). Постои и невооднесеност во постапувањето на државните органи и службеници во различни делови на Македонија (на пример подрачните одделенија на Агенцијата за катастар на недвижности), што создава правна несигурност и остава впечаток дека во секој град важат посебни закони.

Граѓанско општество и демократија

Консултираните граѓански организации наведоа случаи на: етикетирање на граѓанските организации од страна на одредени политички актери и медиуми; притисок врз некои граѓански организации да изберат страна на поларизираната политичка сцена; автоцензура кај дел од граѓанските организации преку избегнување на критики ако сакаат да имаат соработка со властите, вклучително и на локално ниво; игнорирање на граѓанските организации од страна на одредени медиуми во случаите кога сметаат дека некоја организација е на „другата страна од оградата“ во поларизираната политичка сцена; избегнување од страна на одредени граѓанските организации на медиуми чие известување тие го сметаат за пристрасно; заплашување на одредени граѓански организации од страна на некои политички актери.

Сето тоа го деградира демократскиот дискурс и негативно влијае на довербата на јавноста во граѓанското општество и во владините институции.

Дел од властите, и на централно и на локално ниво, демонстрираа примери на несоодветни капацитети и култура на демократска дебата за соодветно да одговорат на конструктивна критика; властите често одговараат на критиките од страна на граѓанското општество или со игнорирање на гласот на граѓанските организации или со напади врз граѓанските организации и нивните раководства. Често институциите не одговараат на покани, барања за информации, состаноци или нивни претставници не учествуваат во дискусии организирани од граѓанскиот сектор.

Учеството во подготовка на закони и подзаконски акти и во одлучувањето беше на многу ниско или незначително ниво. Политичка криза влијаеше на донесување одлуки за клучни прашања во тесен круг на политички претставници надвор од институциите, и без учество на граѓански организации. Во ова ситуација, постојните механизми за учество² беа целосно запоставени. И покрај заложбите на одделни органи, во работните групи за НПАА сè уште не се вклучени на транспарентен начин претставници на здруженија и фондации, на рамноправно ниво со претставниците од субјектите од јавниот сектор.

Честите измени на законите предизвикаа правна несигурност и кај граѓанските организации. Законските одредби за плаќање социјални придонеси за хонорарно ангажирани лица³ имаа негативни последици врз граѓанските организации, резултирајќи со откажување на некои проекти или намалени примања на лицата кои биле хонорарно ангажирани на проекти на граѓанскиот сектор.

Дел од политичките актери поттикнуваат на културата на јавни протести и контра-протести која само ги зголемува поделбите во општеството.

Организационата единица во Генералниот секретаријат на Владата задолжена за соработка со невладини организации сè уште е само на ниво на одделението недоволни човечки и финансиски ресурси (4 вработени).

Советот за дијалог помеѓу Владата и граѓанските организации допрва треба да се формира – и покрај тоа што Владата го најави неговото основање за почетокот на 2015 г. Граѓанските организации немаат повратни информации за нивните коментари на втората верзија на предлог-одлуката за формирање на Советот, која не беше објавена. Во неа драстично е изменет начинот на избор на претставници од граѓанските организации, т.е. клучното одлучување е предвидено да биде од страна на институциите, а мнозинството од членовите на Советот да бидат од Владата – со што не се сложува повеќе граѓански организации.

Нема напредок во донесувањето на подзаконски акт за транспарентно и отчетно финансирање на граѓанските организации од буџетски средства и од средствата остварени од приредување на игри на среќа и забавни игри – иако тоа е предвидено како мерка во Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор.

Статусот на организации од јавен интерес не е функционален, поради отсуство на дополнителни даночни олеснувања за организации со таков статус. При вработување лица, граѓанските организации не можат да ги користат фискалните стимулации предвидени со активните мерки за вработување, од причина што истите важат само за приватниот сектор. Покривањето на трошоците за ангажирање практиканти исто така важи само за работодавачите од приватниот сектор, а граѓанските организации се оневозможени да ја користат оваа поддршка од државниот буџет иако вршат работи од јавен интерес.

Во однос на бегалската криза, граѓанските организации и активисти успеаа да ја сензибилизираат јавноста и да извршат притисок врз институциите за во јуни 2015 да се

² На пр.: ЕНЕР; Кодексот на добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики; Кодексот за консултации со јавноста за време на подготвувањето на регулативата.

³ Кои после седуммесечна примена беа конечно повлечени на 1 август 2015.

донесат измени на Законот за азил и привремена заштита кој овозможи легален премин на мигранти низ Македонија.

Економско владеење и управување со јавните финансии

Министерството за финансии прифати да го објави Буџетот за 2015 во форма на граѓански буџет, со што на граѓаните на едноставен и разбирлив начин ќе им се презентира планот за јавните расходи во 2015 г., за да се известат како се трошат нивните пари. Сепак, дури и по завршувањето на годината, граѓанскиот буџет за 2015 сè уште е во подготовка и не е објавен.

Буџетскиот процес на национално ниво не е целосно транспарентен – Министерството за финансии не го објавува полугодишниот извештај за извршување на буџетот.

Буџетскиот процес на национално ниво не е партиципативен – буџетските корисници немаат пракса да прават консултации со граѓаните и останатите засегнати страни пред да ги достават циркуларите за буџетот за наредната година до Министерството за финансии.

И покрај вербалните заложби од Владата, сè уште не е обезбедено вклучување на транспарентен и објективен начин на претставници на здруженијата и фондациите, и на останатите граѓански организации, во секторските работни групи за планирање и програмирање на ИПА 2 на рамноправно ниво со претставниците од државните органи.

Не постојат бази на податоци објавени на интернет за: имотот на државата, задолжувања на јавниот сектор за кои државата нема издадено гаранции, доспеаните а неизмирени обврски на јавниот сектор, доделената државна помош на странските инвеститори по корисник и по основ, и за договори за концесии.

Централната базата на податоци за странска помош при Секретаријатот за европски прашања не располага со податоци за целокупната помош доделена на РМ, туку само за онаа помош чии корисници поднеле барање за нејзина регистрација во базата.